

Główne cechy terytorium i granic Polski

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Źródło: Pixabay License, <https://pixabay.com/pl/service/terms/#license>, dostępny w internecie: www.pixabay.com.

Polska należy do grupy największych europejskich krajów. Pod względem powierzchni zajmuje 9. miejsce wśród 46 państw Europy. Leży w centralnej części kontynentu, który to fakt już w 1775 roku potwierdził Szymon Antoni Sobiekrajski (w części źródeł podawany jako Sobierajski), nadworny kartograf i astrolog królewski, wskazując położenie geometrycznego środka Europy w miejscowości Suchowola ($53^{\circ}34'40,44''$ N, $23^{\circ}6'25,15''$ E), która znajduje się w województwie podlaskim, na skraju Puszczy Augustowskiej. Czy tylko tym terytorium Polski wyróżnia się spośród innych krajów Europy? Dowiesz się tego z e-materiału.

Położenie polityczne Polski w Europie

Źródło: By Aotearoa - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1266767>.

Twoje cele

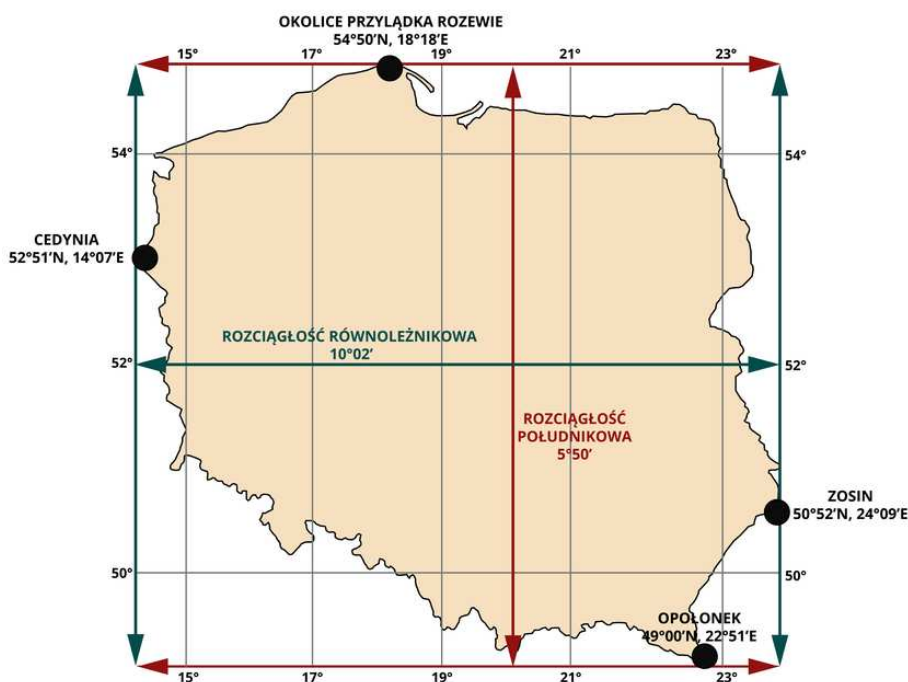
- Określisz położenie Polski w Europie.
- Poznasz podstawowe dane charakteryzujące terytorium Polski.
- Określisz charakterystyczne cechy terytorium i granic Polski.

Przeczytaj

Polska leży w środkowej Europie, między Morzem Bałtyckim na północy oraz Karpatami i Sudetami na południu. Lądowa część kraju zajmuje obszar między punktem leżącym w okolicach przylądka Rozewie ($54^{\circ}50'N$, $18^{\circ}18'E$) a położonym w Bieszczadach szczytem Opołonek ($49^{\circ}00'N$, $22^{\circ}51'E$) oraz zakolem Odry na zachód od Cedyni ($52^{\circ}51'N$, $14^{\circ}07'E$) i zakolem Bugu na wschód od Strzyżowa (Zosin - $50^{\circ}52'N$, $24^{\circ}09'E$). Rozciągłość południkowa terytorium Polski (północ-południe) wynosi $5^{\circ}50'$ a więc 649 km, natomiast równoleżnikowa - $10^{\circ}02'$. Mierzona wzdłuż równoleżnika 52° (wschód-zachód) osiąga 689 km.

Rozciągłość południkowa powoduje różnicę w długości trwania dnia między północną i południową częścią Polski. Na północy latem dzień jest dłuższy o ponad godzinę niż na południu, a zimą przeciwnie. Konsekwencją rozciągłości równoleżnikowej jest natomiast 40-minutowa różnica czasu słonecznego między zachodnimi i wschodnimi krańcami kraju.

Matematyczne położenie Polski

Położenie matematyczne Polski

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Ciekawostka

Czy wiesz, że...

Na terenie Polski, w rejonie Suchowoli, krzyżują się linie łączące skrajne punkty Europy, wyznaczając geometryczny jej środek (współrzędne punktu $53^{\circ}34'40.54''\text{N}$, $23^{\circ}06'24.49''\text{E}$). Należy jednak dodać, że jest to jeden z dwunastu domniemanych „środków Europy”. Inne leżą np. w pobliżu czeskiego szczytu Dylen (Dyleň), litewskiego miasta Purnuškės albo słowackiego Krahule i w wielu jeszcze miejscach w Europie. Jest to m.in. wynikiem niejednoznaczności w ustalaniu przebiegu granicy między Europą i Azją. Nie mniejsze kontrowersje budzi lokalizacja geometrycznego środka Polski, pokrywającego się z geodezyjnym środkiem obszaru lądowego, czyli centroidem. Dotychczas uważano, że leży on w miejscowości Piątek położonej ok. 30 km na północ od Łodzi, co upamiętnia stojący na rynku pomnik, lub w jej pobliżu (wieś Balków $52^{\circ}06'51.62''\text{N}$, $19^{\circ}25'25.22''\text{E}$). Jeżeli jednak przy wyznaczaniu lokalizacji centroidu uwzględni się nie tylko obszar objęty podziałem administracyjnym, ale także całość przynależnych do państwa morskich wód wewnętrznych i terytorialnych, to okazuje się, że leży on we wsi Nowa Wieś w gminie Kutno ($52^{\circ}11'27.95''\text{N}$, $19^{\circ}21'19.46''\text{E}$).

Głaz symbolizujący geograficzny środek Europy na rynku w Suchowoli

Źródło: By Krzysztof Kundzicz - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=24706639>.

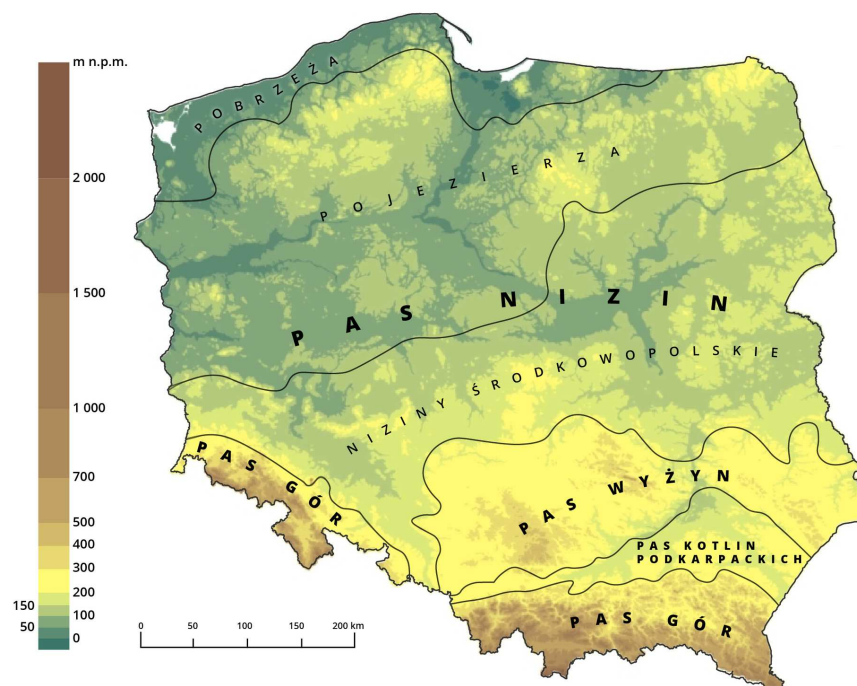

Pomnik symbolizujący geometryczny środek Polski na rynku w Piątku

Źródło: CC BY-SA 3.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=107208>.

Pasowość rzeźby Polski

Pod względem fizycznogeograficznym terytorium Polski wykazuje strukturę pasową, będącą konsekwencją budowy geologicznej i historii rozwoju rzeźby, m.in. ruchów górotwórczych i zlodowaceń plejstoceniowych. Niziny, czyli obszary o wysokości bezwzględnej do 300 m n.p.m., występują w północnej i środkowej części kraju i zajmują 91,4% jego powierzchni. Od południowego wschodu sąsiaduje z nimi pas wyżyn z wysokościami bezwzględnymi od 300 do 500 m n.p.m., natomiast wzdłuż południowych krańców Polski przebiegają pasma niskich (500–600 m n.p.m.), średnich (600–1000 m n.p.m.) i wysokich gór (powyżej 1000 m n.p.m.) oddzielone od pasa wyżyn obniżeniami (kotlinami) podgórskimi.

Pasowość rzeźby Polski

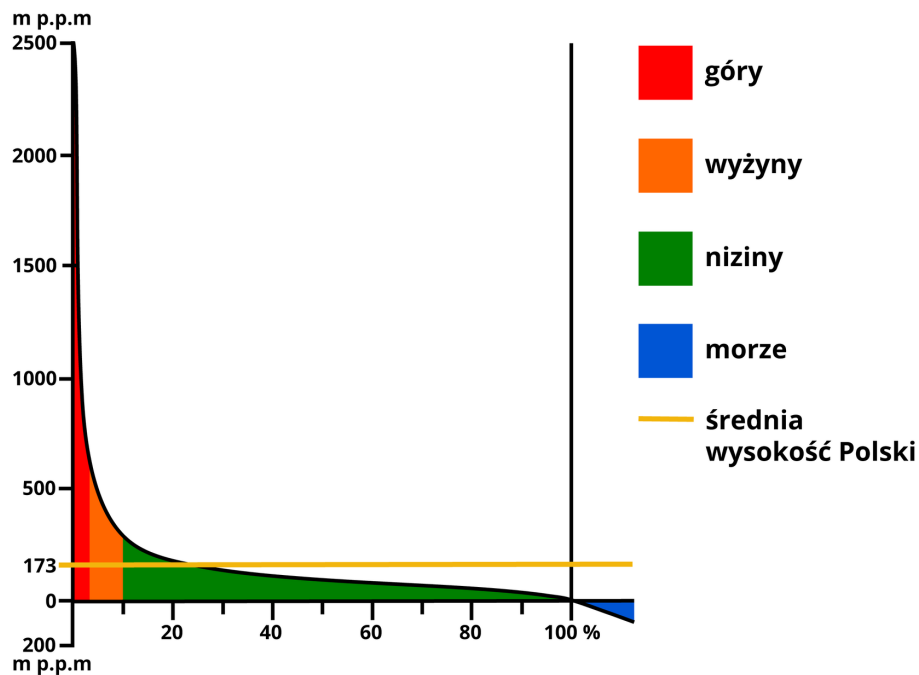
Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Na podstawie – Aotearoa at pl.wikipedia, CC BY-SA 3.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>, [online], dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8647672>.

Pionowe zróżnicowanie powierzchni Polski

Wysokość m n.p.m.	Udział w powierzchni kraju (%)
poniżej 0	0,5
0 - 100	24,1
100 - 200	50,3
200 - 300	16,5
300 - 500	5,4
500 - 1000	3,0
powyżej 1000	0,2
Polska	100

Źródło danych: [Mały Rocznik statystyczny Polski 2019](#)

Krzywa hipsometryczna Polski

Źródło: By Bartłomiej Bułat - Praca własna, Domena publiczna., dostępny w internecie:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2818456>.

Na Żuławach, w sąsiedztwie wsi Raczki Elbląskie, która powszechnie uznawana jest za najniższy położony punkt Polski, [depresja](#) sięga -1,8 m n.p.m. Nowsze pomiary wskazują jednak, że w leżącej również na Żuławach wsi Marzęcino depresja przekracza 2 m p.p.m. (najniższy punkt ma 2,07 m p.p.m.). Z kolei najwyższym punktem Polski jest szczyt Rysy (2 499 m n.p.m.) w Tatrach Wysokich. Całkowita deniwelacja w granicach terytorium Polski przekracza więc 2 500 m, a średnia wysokość wynosi 173 m n.p.m.

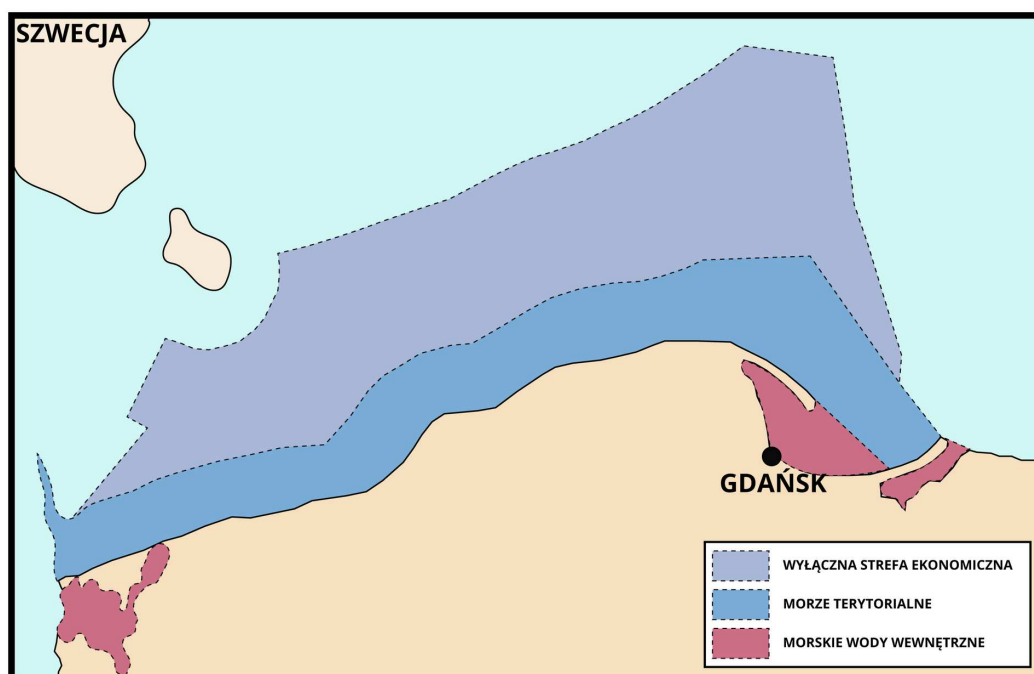
Przez terytorium Polski biegnie ważna granica fizycznogeograficzna między Europą Wschodnią a Europą Zachodnią. Wyznacza ją strefa kontaktu prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej z paleozoiczną platformą zachodniej i środkowej Europy. Granica ma charakter szerokiej strefy przejściowej, w obrębie której pewne cechy stopniowo zanikają, a inne się pojawiają. Jej ogólny przebieg determinują nie tylko cechy budowy geologicznej i rzeźby powierzchni terenu, ale także cechy klimatyczne i biogeograficzne. Terytorium Polski leży bowiem w strefie klimatu umiarkowanego ciepłego o charakterystycznych cechach przejściowych - wpływach morskich na zachodzie i kontynentalnych na wschodzie. Najczęściej spotykanymi zbiorowiskami leśnymi są bory iglaste i lasy mieszane, a na żyznych siedliskach

występują wielogatunkowe lasy liściaste. Przez teren Polski przebiegają granice zasięgu gatunków roślin właściwych dla różnych części Europy (buk, jodła, świerk i in.).

Niemal cały obszar kraju leży w zlewisku Morza Bałtyckiego, w tym ponad 90% przypada na dorzecza Wisły i Odry. Pozostałą część odwadniają rzeki przymorza i rzeki dorzecza Niemna. Niewielkie obszary należą do zlewiska Morza Czarnego i Północnego.

Wody terytorialne i morskie wody wewnętrzne

Polska jest jednym z większych, pod względem powierzchni, krajów w Europie – całkowita powierzchnia państwa wynosi 322 719 km², z czego obszar lądowy, z wodami śródlądowymi, zajmuje 311 895 km² (96,6%), a pozostała część zajęta jest przez morskie wody wewnętrzne (Zalew Szczeciński, Zalew Kamieński, część Zalewu Wiślanego oraz część Zatoki Gdańskiej) i terytorialne (pas wody odległy od linii brzegowej o 12 mil morskich, czyli o ok. 22 km). Do wód terytorialnych Morza Bałtyckiego przylega wyłączna strefa ekonomiczna sięgająca nawet 120 km od linii wybrzeża.

Morskie wody wewnętrzne, terytorialne i strefa ekonomiczna Polski

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

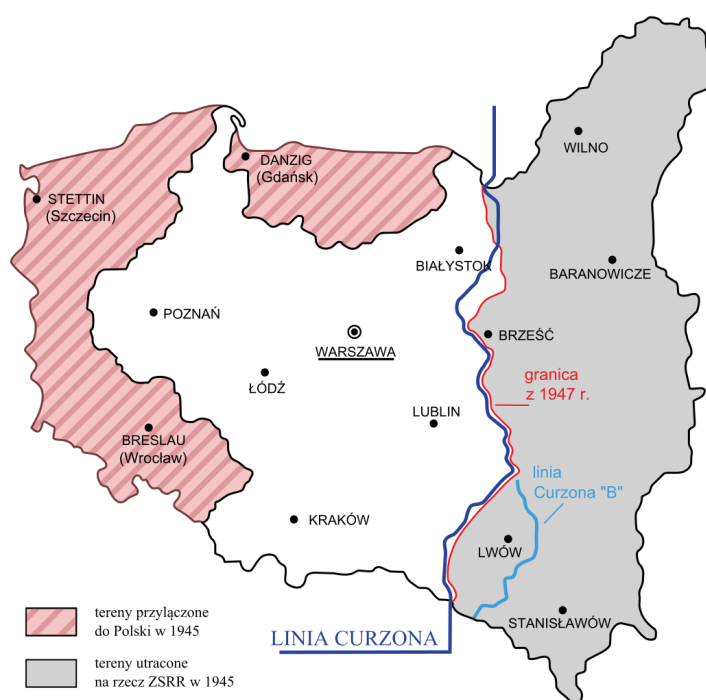
Podstawowe dane o powierzchni Polski

Wyszczególnienie	Powierzchnia (km ²)	Udział w powierzchni kraju (%)
całkowite terytorium kraju	322 719	100
obszar lądowy (łącznie z wodami śródlądowymi)	311 895	96,6
morskie wody wewnętrzne	2 041	0,6
morze terytorialne	8 783	2,7
wyłączna strefa ekonomiczna	22 595	-

Źródło danych: [Mały Rocznik statystyczny Polski 2019](#)

Granice Polski

Granice Polski podlegały zmianom na przestrzeni dziejów. Ich dzisiejszy kształt, zbliżony nieco do granic państwa Piastów, został ustalony w 1945 roku, czyli tuż po zakończeniu II wojny światowej. Porozumienie zwycięskich mocarstw miało miejsce w Jałcie i Poczdamie. Wschodnia granica została ustalona wzdłuż tzw. Linii Curzona biegnącej w znacznej części wzdłuż Bugu, natomiast zachodnią granę wyznaczała Odra i Nysa Łużycka. Do Polski jako tzw. Ziemie Odzyskane zostały włączone Warmia i Mazury, Pomorze Zachodnie, Dolny Śląsk i Śląsk Opolski.

Obceny kształt kraju, wyznaczany przebiegiem granic państwowych, jest regularny i charakteryzuje się dużą zwartością terytorialną. Świadczy o tym wspomniana powyżej zbliżona rozciągłość południkowa i równoleżnikowa (z południa na północ 649 km, z zachodu na wschód 689 km) oraz relatywnie mała wartość [współczynnika rozwinięcia granic](#), który wynosi 1,77 i należy do najniższych w Europie (przed II wojną światową, współczynnik ten wynosił 2,95).

Łączna długość granicy Polski wynosi 3 511 km. W zdecydowanej większości jej przebieg pokrywa się z przebiegiem [granicy naturalnych](#) biegnących wzdłuż rzek, górskich grani i morskiego brzegu. Pod względem fizyczno-geograficznym największą długość, 1 337 km, ma południowy jej odcinek biegnący partiami szczytowymi gór (Karpát i Sudetów). Granica rzeczna (odcinki Bugu, Odry, Nysy Łużyckiej) to 830 km. Najkrótsza jest [granica morska](#) wynosząca zaledwie 440 km. Długość pozostałych odcinków granicy państwa wytyczonych w sposób sztuczny, przecinających duże kompleksy leśne i obszary rolnicze, wynosi 864 km. Na 1 km granicy przypada 92 km² terytorium kraju.

Długość granic Polski

Wyszczególnienie	Długość (km)	Udział w długości granic (%)
Granica państwowa	3 511	100
• lądowa	3 071	87,5
• morska	440	12,5
z Rosją	210	6
z Litwą	104	3
z Białorusią	418	12
z Ukrainą	535	15
ze Słowacją	541	15
z Czechami	796	23
z Niemcami	467	13
Linia brzegowa	775	-

Źródło danych: [Mały Rocznik statystyczny Polski 2019](#)

Sąsiedzi Polski

Liczba państw graniczących z Polską zmieniała się na przestrzeni dziejów.

W minionych wiekach naszymi sąsiadami były np. Turcja i Węgry (XVII w.), Rumunia i Łotwa (I poł. XX w.), Niemiecka Republika Demokratyczna, Czechosłowacja i Związek Radziecki (II poł. XX w.). Obecnie Polska graniczy z 7 krajami – Rosją na północy, Litwą na północnym wschodzie, Białorusią i Ukrainą na wschodzie, Słowacją i Czechami na południu oraz Niemcami na zachodzie. Na północy granica państwa przebiega wzdłuż linii wód terytorialnych Morza Bałtyckiego. Najdłuższa, licząca blisko 800 km, jest granica z Czechami biegnąca w znacznej części wzdłuż Sudetów. Nieco krótsze są odcinki graniczne z Ukrainą i Słowacją – długość każdego z nich przekracza 500 km. Najmniejszą długość, nieznacznie przekraczającą 100 km, ma granica z Litwą.

Polska i jej sąsiedzi

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Słownik

depresja

obszar lądu położony poniżej poziomu morza

granica lądowa

linia oddzielająca terytorium państwa od państw sąsiednich przebiegająca na lądzie stałym

granica morska

umowna linia biegnąca wzdłuż wybrzeża naszego kraju oddalona od linii brzegowej o 12 mil morskich

granica naturalna

granica wyznaczona wzdłuż naturalnych obiektów terenowych np. grzbietów gór, biegu rzek, brzegu morza, jeziora itp.

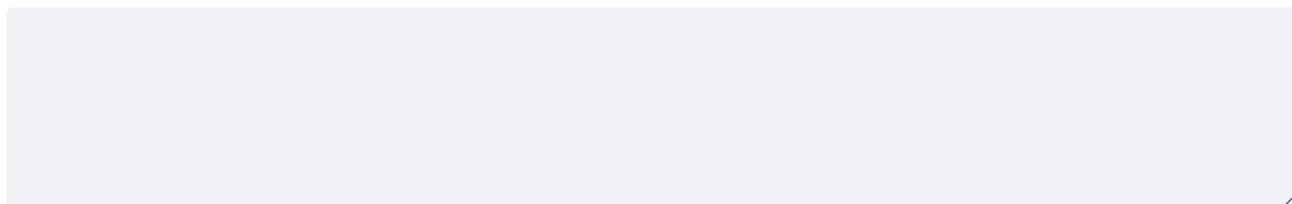
współczynnik rozwinięcia granicy

iloraz długości granicy jakiegoś obszaru do obwodu koła o powierzchni tego obszaru; dla koła wartość współczynnika wynosi 1, im współczynnik większy, tym granice bardziej kręte

Audiobook

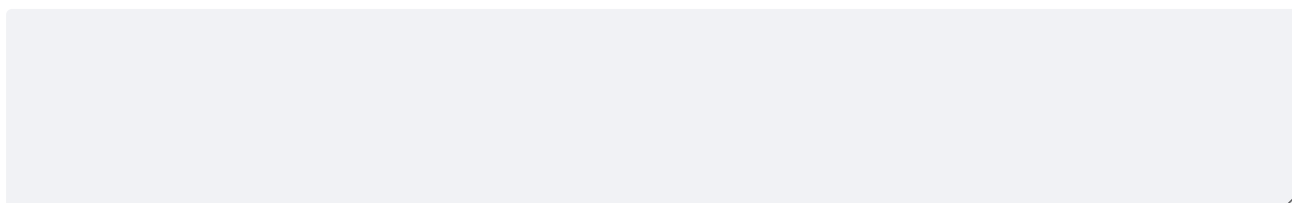
Polecenie 1

W czasie zapoznawania się z audiobookiem odnajdź i wskazuj na mapie Polski obiekty geograficzne, o których jest mowa.

Polecenie 2

Odnajdź na mapie fizycznej Polski skrajne punkty lądowej części kraju i określ ich współrzędne geograficzne. Znając współrzędne, oblicz rozciągłość południkową Polski (w kilometrach). Na podstawie dostępnych źródeł i informacji geograficznych oblicz też rozciągłość równoleżnikową Polski.

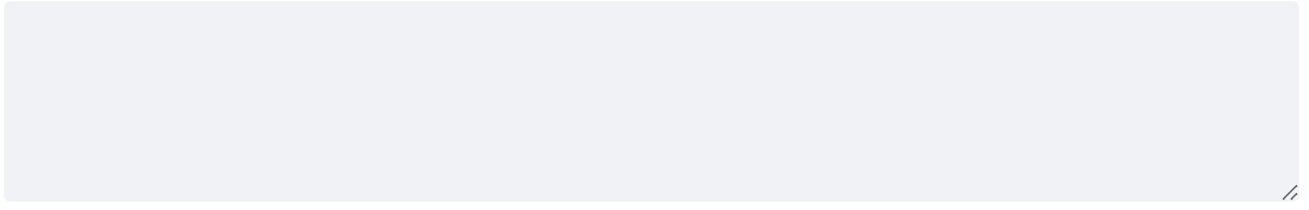

Polska leży w środkowej Europie, między Morzem Bałtyckim na północy oraz Karpatami i Sudetami na południu. Lądowa część kraju zajmuje obszar między przylądkiem Rozewie, a położonym w Bieszczadach, szczytem Opołonek oraz zakolem Odry na zachód od Cedyni i zakolem Bugu na wschód od Strzyżowa, w Zosinie.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Polecenie 3

Znając umowne graniczne wysokości poszczególnych pasów rzeźby (nizin, wyżyn i gór), zaznacz ich granice na mapie hipsometrycznej. Spróbuj także zaznaczyć granice pasa pobrzeży i pojezierzy.

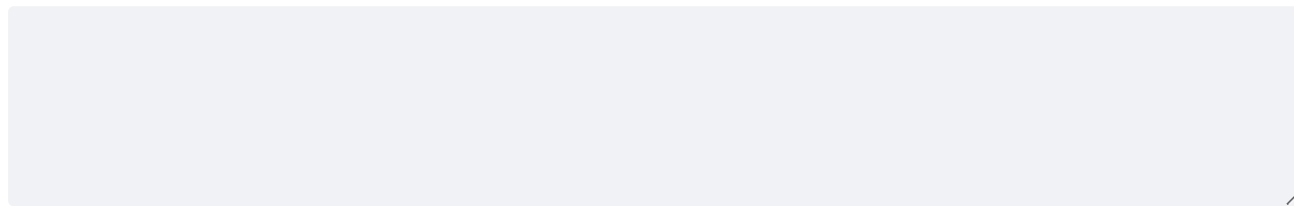

Pod względem fizycznogeograficznym terytorium Polski wykazuje strukturę pasową, będącą konsekwencją budowy geologicznej i historii rozwoju rzeźby między innymi ruchów górotwórczych i zlodowaceń plejstocentrycznych. Północną i środkową część kraju zajmują obszary nizinne, o wysokości bezwzględnej dochodzącej do 300 metrów nad poziomem morza. Od południowego wschodu sąsiaduje z nimi pas wyżyn wznoszący się 300–500 metrów nad poziomem morza. Wzdłuż południowych krańców Polski przebiegają pasma niskich i średnich gór o wysokości 500–1000 metrów nad poziomem morza i gór wysokich, przekraczających wysokość 1000 metrów nad poziomem morza. Pas gór oddzielony jest od pasa wyżyn obniżeniami i kotlinami podgórskimi.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Polecenie 4

Znając maksymalną i minimalną wysokość bezwzględną, oblicz całkowitą deniwelację na obszarze Polski.

Najniżej położony punkt leży na Żuławach, w sąsiedztwie wsi Raczki Elbląskie, w depresji terenowej. Osiąga 1,8 metra poniżej poziomu morza. Z kolei najniżej położoną miejscowością w Polsce jest Żółwiniec, także leżący w obszarze depresyjnym, 1,3 metra poniżej poziomu morza. Najwyżej położonym punktem jest tatrzański szczyt Rysy osiągający 2499 metrów nad poziomem morza, natomiast zaś Zakopane, leżące u stóp Tatr na wysokości 1125 metrów nad poziom morza, jest najwyżej położoną miejscowością w Polsce.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Polecenie 5

Śledź przebieg granicy państwowej zgodnie z tekstem audiobooka, odnajduj i wskazuj na mapie fizycznej Polski obiekty geograficzne, o których jest mowa - pasma górskie, przełęcz, rzeki, jeziora, wyspy, półwyspy, kompleksy leśne i inne. Zanotuj je.

Polecenie 6

Wymień główne obiekty geograficzne leżące wzdłuż zachodniej granicy Polski. Staraj się zachować kolejność ich występowania.

Granica zachodnia z Niemcami prowadzi od Morza Bałtyckiego przez wyspę Uznam, otaczając od zachodu Świnoujście. Przecina Zalew Szczeciński i biegnie w kierunku południowym, na zachód od Szczecina, łącząc się z korytem Odry. Odrą prowadzi do ujścia Nysy Łużyckiej i dalej, Nysą Łużycką w okolicy Żytawy.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Polecenie 7

Wymień główne obiekty geograficzne leżące wzdłuż południowej granicy Polski. Staraj się zachować kolejność ich występowania.

Granica południowa z Czechami biegnie od okolic Żytawy do Zawidowa, otaczając od południa i wschodu Bogatynię. Dalej prowadzi przez Góry Izerskie, Karkonosze, przechodząc przez najwyższy szczyt masywu – Śnieżkę, do Przełęczy Lubawskiej. Następnie prowadzi Górami Stołowymi do Kudowy Zdroju i przechodzi między Górami Bystrzyckimi i Górami Orlickimi, docierając do Przełęczy Międzyleskiej. Stąd wiedzie masywem Śnieżnika i Górami Złotymi, po przejściu których skręca na południowy wschód, docierając do doliny Opawy. Po przecięciu doliny Odry biegnie wzdłuż doliny Olzy przez Cieszyn przecina Beskid Śląski, docierając do Przełęczy Jabłonkowskiej.

Granica południowa ze Słowacją przebiega od Przełęczy Jabłonkowskiej przez Beskid Żywiecki, przechodząc przez najwyższy szczyt pasma – Babią Górę, przecina dolinę Orawy i dalej prowadzi główną granią Tatr. Następnie biegnie wzdłuż doliny Dunajca, przez Pieniny, dolinę Popradu przez Beskid Sądecki, osiągając Przełęcz Tylicką; biegnąc wzdłuż pasma Beskidu Niskiego przechodzi przez Przełęcz Dukielską i Łupkowską, docierając do szczytu Krzemieniec.

Polecenie 8

Wymień główne obiekty geograficzne leżące wzdłuż wschodniej i północno-wschodniej granicy Polski. Staraj się zachować kolejność ich występowania.

Granica wschodnia z Ukrainą prowadzi od szczytu Krzemieniec przez Przełęcz Użocką wzdłuż doliny Sanu. Następnie skręca na północ i północny wschód, przecinając dolinę rzeki Strwiąż, Bramę Przemyską i Roztocze. Biegnie na wschód doliną rzeki Sołokija, a następnie skręca na północ i osiąga rzekę Bug; wzdłuż Bugu biegnie do Sobiboru, leżącego na południe od Włodawy.

Granica wschodnia z Białorusią przebiega wzdłuż Bugu od Sobiboru do Puszczy Białowieskiej. Przecina dolinę Narwi i biegnąc początkowo wzdłuż doliny Świsłoczy, dociera do Czarnej Hańczy.

Granica północno-wschodnia, z Litwą, biegnie na północ od Czarnej Hańczy, otaczając od wschodu wzniesienia Pojezierza Suwalskiego do okolic Wiżajn.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Polecenie 9

Wymień główne obiekty geograficzne leżące wzdłuż północnej granicy Polski. Staraj się zachować kolejność ich występowania.

Granica północna z Rosją prowadzi od okolic Wiżajn, niemal w prostej linii na zachód. Prowadzi przez Puszcę Romincką, przecina dolinę Węgorapy i Łyny, Wzniesienia Górawskie i Zalew Wiślany. Kończy swój bieg na Mierzei Wiślanej w miejscowości Piaski. Dalej granica państwa biegnie wzdłuż linii podstawowej wód terytorialnych Morza Bałtyckiego.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Znając przebieg granicy państwowej Polski, oceń, czy na przeważającej długości jej biegu ma ona charakter naturalny (przyrodniczy) czy sztuczny.

Ćwiczenie 2

Przedstaw położenie Polski, posługując się współrzędnymi geograficznymi.

Ćwiczenie 3

Wskaż państwa sąsiadujące z Polską.

☐ Rosja, Litwa, Białoruś, Ukraina, Słowacja, Czechy, Niemcy

☐ Litwa, Białoruś, Ukraina, Słowacja, Węgry, Czechy, Niemcy

☐ Litwa, Ukraina, Rumunia, Słowacja, Czechy, Niemcy

☐ Rosja, Łotwa, Białoruś, Ukraina, Rumunia, Czechy, Niemcy

Ćwiczenie 4

Uzasadnij, dlaczego mimo zbliżonej rozciągłości równoleżnikowej w części północnej i południowej kraju, południowa granica Polski jest ponad dwukrotnie dłuższa od granicy północnej.

Ćwiczenie 5

Dokończ zdanie. Obecny kształt Polski jest zbliżony do granic:

- ☐ II Rzeczypospolitej
- ☐ Królestwa Polskiego (Kongresowego)
- ☐ państwa Piastów
- ☐ państwa Jagiellonów

Wybierz określenia charakteryzujące terytorium i granice Polski.

- ☐ najwyższe w Europie pasmo górskie
- ☐ rozciągłość południkowa 10°
- ☐ duża zwartość terytorialna
- ☐ prekambryjska platforma wschodnioeuropejska
- ☐ układ pasowy rzeźby
- ☐ zlewisko Morza Bałtyckiego
- ☐ duże rozwinięcie linii brzegowej
- ☐ aktywne procesy wulkaniczne
- ☐ duży współczynnik rozwinięcia granic
- ☐ klimat umiarkowany, ciepły
- ☐ czas słoneczny GMT+3

Ćwiczenie 7

Oblicz, ile wynosi udział granic naturalnych w całkowitej długości granic Polski i wskaż, w jakim przedziale się mieści.

☐ 50-75%

☐ poniżej 25%

☐ 75-100%

☐ 25-50%

Ćwiczenie 8

Oceń prawdziwość zdań.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W lecie na północy kraju dzień jest dłuższy o ponad godzinę niż na południu.	☐	☐
W zimie na północy kraju dzień jest dłuższy o ponad godzinę niż na południu.	☐	☐
Terytorium Polski przynależy do dwóch stref czasowych – czasu środkowoeuropejskiego i wschodnioeuropejskiego.	☐	☐
Różnica czasu słonecznego między zachodnimi i wschodnimi krańcami kraju wynosi 40-minut.	☐	☐
Wysokość górowania Słońca na południu kraju jest niższa o ok. 5° niż na północy.	☐	☐

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Ewa Malinowska

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Główne cechy terytorium i granic Polski

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy, klasa III

PODSTAWA PROGRAMOWA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wiedza geograficzna.

1. Poznawanie terminologii geograficznej.

3. Poznanie zróżnicowania środowiska geograficznego, głównych zjawisk i procesów geograficznych oraz ich uwarunkowań i konsekwencji.

II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

2. Interpretowanie treści różnych map.

8. Wykonywanie obliczeń matematycznych z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej w celu wnioskowania o zjawiskach i procesach geograficznych.

III. Kształtowanie postaw.

1. Rozwijanie zainteresowań geograficznych, budzenie ciekawości świata.

2. Docenianie znaczenia wiedzy geograficznej w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej.

Treści nauczania

XIV. Regionalne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski: podział na regiony fizycznogeograficzne, budowa geologiczna i zasoby surowcowe, ukształtowanie powierzchni, sieć wodna, warunki klimatyczne, formy ochrony przyrody, stan środowiska przyrodniczego.

Kształtowane kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- określa położenie Polski w Europie,
- poznaje podstawowe dane charakteryzujące terytorium Polski,
- określa charakterystyczne cechy terytorium i granic Polski.

Strategie nauczania: asocjacyjna, problemowa

Metody i techniki nauczania: blended learning, IBSE

Formy zajęć: praca indywidualna

Środki dydaktyczne: e-materiał, atlas, komputer, projektor multimedialny, tablety, zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2019:

stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2019,1,21.html

Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2018:

stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2018,2,18.html

Źródło map: mapy.geoportal.gov.pl/imap/Imgp_2.html

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Sprawdzenie ewentualnego zadania domowego.
- Przedstawienie celów lekcji.
- Wprowadzenie do lekcji poprzez krótkie przypomnienie informacji dotyczących położenia Polski w Europie – krótka pogadanka, pytania skierowane do uczniów.

Faza realizacyjna

- Pogadanka nauczyciela ilustrowana grafikami z e-materiału i fotografiami dotycząca położenia i głównych cech terytorium Polski oraz zmian granic w czasie.

- Omówienie zasad wykonania zadania; zadaniem uczniów jest wysłuchanie audiobooka i bieżące wykonywanie poleceń.
- Wysłuchanie przez uczniów audiobooka omawiającego główne cechy terytorium i granic Polski – audiobook odtwarzany jest z przerwami, uczniowie po poszczególnych częściach wykonują wskazane przez lektora polecenia.
- Prezentacja wyników obliczeń, wniosków i spostrzeżeń przez wskazanych uczniów.
- Dyskusja na forum klasy z udziałem uczniów i nauczyciela nad poprawnością uzyskanych wyników.
- Podsumowanie mające na celu wskazanie najważniejszych cech terytorium i granic Polski.
- Sporządzenie notatki w zeszycie zawierającej syntetyczne podsumowanie przeprowadzonej dyskusji.
- Prośba nauczyciela o wykonanie kilku wskazanych ćwiczeń z e-materiału.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie nowej wiedzy poprzez zadawanie pytań przez nauczyciela i odpowiedzi uczniów.
- Ocena aktywności i przypomnienie celów zajęć.

Praca domowa

- dokończenie ćwiczeń zawartych w e-materiale,
- zapoznanie się z pozostałymi informacjami z e-materiału,
- praca pisemna na temat znaczenia granic państwowych, naturalnych i sztucznych, w krajach należących do Unii Europejskiej.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Zawarta w e-materiale grafika interaktywna może być wykorzystane do samodzielnego rozszerzania i pogłębiania wiedzy przez ucznia podczas samodzielnej pracy w domu i w czasie lekcji mającej na celu powtórzenie materiału z bloku tematycznego dotyczącego położenia Polski. Znajdzie także zastosowanie podczas innych, zróżnicowanych tematycznie lekcji dotyczących środowiska przyrodniczego Polski.